نفت و انرژی

آغاز سیاست‌گذاری‌های مؤثر برای متنوع‌سازی سبد سوخت کشور

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران با اعلام آغاز سیاست‌گذاری‌های مؤثر برای متنوع‌سازی سبد سوخت کشور گفت: ساخت ۱۰۰ جایگاه جدید سی‌ان‌جی و اضافه شدن بایواتانول در دستور کار قرار گرفته است. به گزارش زمان به نقل از وزارت نفت، محمدصادق عظیمی‌فر در آیین بهره‌برداری از طرح‌ها و پروژه‌های متنوع‌سازی سبد سوخت کشور اظهار کرد: بر اساس پیش‌بینی تا پایان سال ۱۴۰۳ به‌طور میانگین ۷۱ درصد فرآورده‌های نفتی (حدود ۱۸۵ میلیون لیتر) در بخش حمل‌ونقل مصرف می‌شود و رشد سالانه مصرف فرآورده در بخش حمل‌ونقل حدود ۷ درصد است. وی بخشی از افزایش مصرف در بخش حمل‌ونقل را طبیعی و بخشی را ناشی از ضعف در اجرای سیاست‌های کلان ساختاری در بخش انرژی دانست و تصریح کرد: ۵۳ درصد ناوگان خودرویی کشور فرسوده است و مصرف سوخت این خودروهای فرسوده حدود دو تا سه برابر میانگین مصرف جهانی است. معاون وزیر نفت با تأکید بر اینکه در سبد سوخت مصرفی بخش حمل‌ونقل به بحث تنوع‌سازی سبد سوخت به‌خوبی توجه نشده است، یادآور شد: سال ۱۳۹۹ سند تأمین انرژی بخش حمل‌ونقل در افق ۱۴۲۰ از سوی شورای عالی انرژی کشور تدوین و تصویب شد، بر اساس این سند، سهم سی‌ان‌جی در سبد سوخت بخش حمل‌ونقل در افق ۱۴۲۰ به ۲۳ درصد برسد که متأسفانه سهم سی‌ان‌جی از ۲۳ میلیون مترمکعب با سهم ۱۲ درصدی در ۶ ماهه ۱۴۰۰ به حدود ۱۹ میلیون مترمکعب با سهم ۶.۵ درصدی در ۶ ماهه ۱۴۰۳ کاهش یافته است. عظیمی‌فر با اشاره به اینکه کاهش توجه به مقوله سی‌ان‌جی از عوامل مهم کاهش مصرف سی‌ان‌جی در سبد سوخت کشور است، تصریح کرد: خوشبختانه امروز با سیاست‌گذاری‌های مؤثر و پیگیری همکاران توانستیم طرح‌هایی اعم از فعال کردن طرح تبدیل رایگان ناوگان عمومی، بهره‌برداری از جایگاه‌های جدید و ساخت ۱۰۰ جایگاه جدید سی‌ان‌جی در کشور را آغاز کنیم.

صرفه‌جویی ۴ هزار میلیارد ریالی در مجتمع گاز پارس جنوبی

مدیرعامل شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی گفت: این شرکت با حمایت از تولیدکنندگان داخلی موفق به بومی‌سازی ۲۷۱ کالای راهبردی از طریق قراردادهای ساخت بار اول و صرفه‌جویی ۴ هزار میلیارد ریالی شده است.

به گزارش زمان به نقل از شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی، غلامعباس حسینی با بیان اینکه شرکت‌های دانش‌بنیان و تولیدکنندگان بار اول کمک بسیار بزرگی در تأمین قطعات و تجهیزات کلیدی و کاهش وابستگی به منابع خارجی ایفا می‌کنند، اظهار کرد: مجتمع گاز پارس جنوبی اکنون ۱۶۰ قرارداد برای تولید کالاهای مهم و حیاتی با سازندگان داخلی و تولیدکنندگان بار اول در دست اجرا دارد. وی با اشاره به اینکه شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی بهترین عملکرد را در حمایت از کالاهای ساخت بار اول در سطح وزارت نفت داشته است، ادامه داد: بیش از ۲۷۱ کالای اساسی و راهبردی مورد نیاز پالایشگاه‌های مجتمع، از طریق قراردادهای ساخت بار اول بومی‌سازی شده و با بالاترین کیفیت در حال بهره‌برداری است. مدیرعامل مجتمع گاز پارس جنوبی اعلام کرد: تأمین و داخلی‌سازی اقلام مورد نیاز پالایشگاه‌های این مجتمع از سوی شرکت‌های دانش‌بنیان و تولیدکنندگان بار اول، صرفه‌جویی ارزی معادل ۴ هزار میلیارد ریال به همراه داشته است. حسینی تصریح کرد: مجتمع گاز پارس جنوبی به یک بازار واقعی، پایدار و شاه‌کلید اصلی برای شرکت‌های دانش‌بنیان و تولیدکنندگان بار اول تبدیل شده است و امیدوارم در ماه‌های آینده از چند کالای راهبردی تولید داخل رونمایی شود.

زنگ خطر مصرف؛ ۶۸۱ میلیون مترمکعب در بخش خانگی

مصرف گاز در بخش خانگی، تجاری و صنایع جزء با افزایش برودت هوا در اکثر استان‌های کشور به ۶۸۱ میلیون مترمکعب در ۲۴ ساعت رسید و رکورد تازه‌ای در این بخش ثبت شد.

به گزارش زمان به نقل از شانا، سیدحسن موسوی -سخنگوی شرکت ملی گاز ایران- با بیان اینکه روز دوشنبه ۲۲ بهمن، ۸۷۱ میلیون مترمکعب گاز طبیعی تولید و به شبکه سراسری تزریق شد، اعلام کرد: ۶۸۱ میلیون مترمکعب از این مقدار در بخش خانگی، تجاری و صنایع جزء مصرف شده است. وی تصریح کرد: مصرف گاز در بخش خانگی، تجاری و صنایع جزء با توجه به بارش‌های اخیر و کاهش دما در بیشتر استان‌های کشور، روز دوشنبه ۳۶ درصد نسبت به روز مشابه پارسال افزایش داشته است. سخنگوی شرکت ملی گاز ایران بیان کرد: ۷۸ درصد از کل گاز طبیعی تحویلی به شبکه سراسری به بخش خانگی، تجاری و صنایع جزء اختصاص یافته است. پس از برودت هوا و پیش‌بینی کاهش دما، مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، محسن پاک‌نژاد، وزیر نفت و جمعی از مسئولان کشور با هدف مصرف بهینه و تأمین سوخت زمستانی با انتشار پیام‌های تصویری یا مکتوب از مردم برای مشارکت در پویش «۲ درجه کمتر» دعوت کردند.

مفقودی
کلیه مدارک (برگ سبز سند کمپانی و کارت ماشین و تسلسل اسناد)سواری پراید جی تی ایکس ای مدل ۸۸و شماره پلاک ۱۵۷د۵۵ایران ۶۲ با شماره موتور۲۶۴۴۶۷۹ و شماره شاسی S۱۴۱۱۲۲۸۸۲۳۸۷۰۹ مفقود گردیده و از درجه اعتبار ساقط می باشد.
جویبار

بیشتر کارگران زیر سطح خط فقر قرار دارد؛

سونامی نابرابری درآمد و هزینه‌ی خانوارها

یکی از مشکلات اساسی کارگران در این شرایط، عدم تطابق دستمزدها با هزینه‌های زندگی است. بیشتر کارگران با حقوق ثابت که غالباً زیر سطح خط فقر قرار دارد، روزهای خود را سپری می‌کنند.

به گزارش سرویس اقتصادی زمان، در شرایط اقتصادی کنونی یکی از مشکلات اساسی طبقات متوسط و پایین جامعه، به‌ویژه کارگران، عدم توانایی در پس‌انداز است. تورم بالا، افزایش قیمت کالاها و خدمات، و نوسانات ارزی موجب شده است که کارگران نتوانند حتی به حداقل پس‌انداز برای روزهای آتی دست یابند. این مسئله نه‌تنها وضعیت مالی کارگران را تحت فشار قرار داده، بلکه به‌طور مستقیم بر کیفیت زندگی آنها نیز تأثیر گذاشته است.در چند سال اخیر، تورم در ایران به‌طور مداوم افزایش یافته است. طبق آمارهای رسمی، نرخ تورم در سال‌های گذشته به بالاترین حد خود رسیده و این مسأله موجب افزایش قیمت کالاهای اساسی مانند مواد غذایی، مسکن، حمل‌ونقل و سایر نیازهای روزمره شده است. بسیاری از کارگران با دستمزدهایی که به‌طور مرتب از سطح تورم عقب می‌ماند، در تلاش‌اند تا از پس هزینه‌های روزانه زندگی برآیند و در این مسیر، پس‌انداز و برنامه‌ریزی مالی برای آینده از اولویت‌های آنها خارج شده است. یکی از مشکلات اساسی کارگران در این شرایط، عدم تطابق دستمزدها با هزینه‌های زندگی است. بیشتر کارگران با حقوق ثابت که غالباً زیر سطح خط فقر قرار دارد، روزهای خود را سپری می‌کنند. این موضوع باعث می‌شود که بخشی از درآمد آنها صرف تأمین هزینه‌های اولیه مانند مسکن، غذا و بهداشت شود، و پس‌انداز برای آینده عملاً غیرممکن می‌شود. گزارش‌های مختلف نشان می‌دهند که تنها درصد اندکی از کارگران قادر به پس‌انداز ماهانه هستند، و این موضوع خطرات اقتصادی در بلندمدت را برای آنها افزایش می‌دهد. به اعتقاد کارشناسان نتایج اقتصادی و اجتماعی عدم پس‌انداز می تواند در شرایط بحرانی اقتصادی، تبعات منفی بسیاری برای کارگران داشته باشد. در صورتی که کارگر به هر دلیلی قادر به کار نباشد یا شرایط غیرمنتظره‌ای رخ دهد، فقدان پس‌انداز می‌تواند به بحران مالی و اجتماعی منجر شود. همچنین، نبود پس‌انداز در دوران بازنشستگی می‌تواند آینده بسیاری از کارگران را با خطرات جدی روبرو کند. این وضعیت علاوه بر فشار اقتصادی بر خانواده‌ها، به مشکلات اجتماعی نیز دامن می‌زند. در نبود امنیت مالی و پس‌انداز، مشکلات روانی و اجتماعی مانند استرس‌های مالی، اضطراب و حتی نارضایتی‌های شغلی در میان کارگران افزایش می‌یابد. همچنین، کارگران در این شرایط قادر به سرمایه‌گذاری در آموزش و بهبود مهارت‌های خود نیستند، که این امر موجب کاهش توانمندی‌های حرفه‌ای آنها و در نهایت رکود اقتصادی می‌شود.

حمیدرضا امام قلی تبار، بازرس مجمع عالی نمایندگان کارگران کشور در گفت‌وگو با تسنیم، با اشاره به معیشت دشوار کارگران گفت: این روزها جامعه‌ی کارگری کشورمان برای تأمین معیشت خانواده‌ی خود روزهای سختی را سپری می‌کند؛ این اتفاق در سایه سونامی نابرابری درآمد و هزینه‌ی خانوارها، از گذشته تاکنون بوجود آمده است که منجر به حذف اقلام زیادی از کالاهای ضروری سبد معیشت و سفره آنان شده است. وی ادامه داد: احساس عدم امنیت شغلی، کاهش امید به آینده در سایه‌ی ناامیدی از خانه‌دار شدن، خرید خودرو و پس انداز، حداقل اثراتی است که در چنین فرآیندی بر پیکره کارگر و خانواده‌های آنان وارد می‌شود که صدمات جسمی به واسطه‌ی کوچک شدن سفره این قشر و اثرات غیرقابل انکار روحی را با خود به همراه داشته است. امام قلی تبار گفت: در چند سال اخیر موضوع نابرابری دستمزد کارگران با تورم و سبد معیشت، دغدغه‌ی همیشگی این قشر بوده و هست؛ لازم به توضیح است عقب ماندگی مزدی کارگران بقدری زیاد بوده که دریافتی ماهیانه‌ی آنها نه در جهت تامین سبد معیشت بلکه در جهت پرداخت تعهدات قبلی آنان صورت می‌گیرد؛ با این وجود در محاسبه سبد معیشت، مواردی وجود دارد که در هنگام تعیین سبد، مبنا قرار نمی‌گیرد! وی افزود: با اینکه در شرایط فعلی حقوق کارگر توان پوشش حتی پنجاه درصد معیشت وی را ندارد، دریافت وام کارگران از سیستم های بانکی و متعاقب آن قبول تعهد در پرداخت بهره و اقساط وام یکی از راههای جبران عقب ماندگی مزدی سنوات گذشته است. وی تصریح کرد: تأمین هزینه های ازدواج کارگر و یا فرزندان، جایگزینی و یا تعمیر لوازم خانگی فرسوده و از رده خارج منزل شامل یخچال و تلویزیون و فرش و ظروف حداقلی و نیز هزینه‌های مالی دریافت تسهیلات از آن جمله است. وی ادامه داد: بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد که قریب به اتفاق کارگران بطور متوسط دارای تسهیلات این چنینی بین سی تا پنجاه میلیون تومانی هستند که در برای جبران پرداختی‌های فوق، قبلا از سیستم های بانکی اخذ نموده اند؛ این افراد ماهیانه بین سی تا سی و پنج درصد میانگین حقوق خود را بابت اقساط پرداخت می‌کنند. امام قلی تبار گفت: واقعیت انکار ناپذیری که از مطرح شدن این موضوع به چشم میخورد این است که کارگران با دریافت این تسهیلات از سیستم بانکی و تعهد در پرداخت اقساط ،علاوه بر اینکه درآمد آینده‌ی خود را از پیش استفاده می‌کنند متحمل پرداخت هزینه بهره بانکی با نرخ های بالا شده‌اند که موارد اینچنینی بواسطه ملاحظه‌کاری‌ها هرگز در محاسبه سبد معیشت کارگران محاسبه نشده است؛ این عامل بواسطه عدم امنیت شغلی آنان، تاثیرات روحی و روانی شگرفی بر روی کارگر و خانواده‌ی آنها تحمیل نموده است، زیرا بخاطر تامین عقب ماندگی مزدی و مواردی از این دست، خود را به بانک مدیون نموده و صرفاً به عنوان رابط از کارفرما دستمزد خود را دریافت و به بانک پرداخت می‌کنند. وی ادامه داد: در این میان متضرر اصلی نیروی کار خواهد بود که در ایجاد این مسائل هیچ نقشی نداشته، اما از جیب آنها هزینه های اینچنینی پرداخت میشود، زیرا اگر در سال های اخیر دستمزد کارگران به صورت واقعی برابر با سطح معیشت تعیین می‌گردید کارگران نه تنها نیازی به دریافت تسهیلات با بهره نداشتند، شاید امکان پس انداز نیز برای آنان وجود داشت. برای مقابله با این مشکل عدم پس انداز کارگران نیاز به سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی است که قدرت خرید و پس‌انداز کارگران را افزایش دهد. افزایش دستمزدها متناسب با نرخ تورم، بهبود شرایط کاری، کاهش فشارهای مالی و تخصیص یارانه‌های حمایتی برای قشرهای آسیب‌پذیر می‌تواند از جمله راهکارهای فوری برای این مشکل باشد.

کشت فراسرزمینی؛ راهکاری برای مقابله با بحران آب

فائزه حیدری– در سال‌های اخیر با توجه به بحران منابع آبی، افزایش خشکسالی‌ها و تغییرات اقلیمی، کشاورزی در داخل ایران با چالش‌های جدی روبه‌رو شده است. کاهش بارش و افزایش دما منجر به کاهش دسترسی به آب و بالا رفتن هزینه‌های تولید شده و فشار بر منابع طبیعی را چندین برابر کرده است. در همین شرایط، استفاده از مدل کشاورزی فراسرزمینی به عنوان یک راهکار استراتژیک جهت تأمین امنیت غذایی و کاهش وابستگی به واردات مطرح شده است. مفهوم کشاورزی فراسرزمینی به معنای سرمایه‌گذاری مستقیم در اراضی کشاورزی کشورهای دیگر است؛ به گونه‌ای که دولت یا بخش خصوصی ایران از طریق خرید یا اجاره زمین‌های کشاورزی در کشورهایی با منابع آبی فراوان و خاک حاصلخیز، به تولید محصولات مورد نیاز داخلی می‌پردازد.

این مدل نه تنها امکان تولید محصولات آب‌بر در کشورهایی با شرایط مطلوب را فراهم می‌کند، بلکه با کاهش برداشت بیش از حد آب‌های زیرزمینی در داخل کشور، می‌تواند به مدیریت بهتر بحران آب کمک نماید. از سوی دیگر، تولید در خارج از کشور در مواقع نوسانات بازار جهانی و تحریم‌های اقتصادی، به عنوان یک بیمه تأمینی برای تأمین محصولات غذایی در شرایط اضطراری عمل می‌کند. به عبارت دیگر، استفاده از کشاورزی فراسرزمینی می‌تواند نقش مهمی در کاهش وابستگی به واردات داشته باشد و ضمن تأمین نیازهای غذایی، از بروز کمبودهای ناگهانی در بازار جلوگیری کند. تجربه‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که از دهه ۱۹۸۰ به بعد، بسیاری از کشورها به سرمایه‌گذاری در کشاورزی فراسرزمینی روی آورده‌اند. کشورهایی مانند قزاقستان، اوکراین، برزیل و سایر کشورهایی که دارای خاک‌های حاصلخیز، منابع آبی فراوان و نیروی کار ارزان هستند، به عنوان اهداف اصلی سرمایه‌گذاری انتخاب شده‌اند. در این میان، ایران نیز با تدوین آیین‌نامه‌ها و نظام‌نامه‌های مربوطه در سال‌های اخیر، چارچوب قانونی لازم برای اجرای طرح‌های کشاورزی فراسرزمینی را ایجاد نموده است. این چارچوب‌ها تکالیف وزارت جهاد کشاورزی، وزارت امور خارجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و سایر نهادهای مرتبط را به‌طور مشخص تعیین کرده و هماهنگی میان آن‌ها را فراهم آورده‌اند. با وجود مزایای متعدد، چالش‌های قابل توجهی نیز در اجرای این مدل وجود دارد. یکی از مهم‌ترین مسائل، مشکلات لجستیکی و هزینه‌های بالای انتقال محصولات از کشورهای میزبان به داخل ایران است. نبود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل مانند بنادر، راه‌آهن و ناوگان حمل و نقل دریایی می‌تواند مزایای اقتصادی حاصل از تولید در خارج را به شدت کاهش دهد. همچنین، تغییرات ناگهانی در قوانین و مقررات کشورهای میزبان، به ویژه در شرایط سیاسی متلاطم، می‌تواند ثبات سرمایه‌گذاری را به خطر اندازد و نگرانی‌های جدی برای سرمایه‌گذاران ایجاد کند. چالش دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد، نگرانی‌های مربوط به اشتغال و نیروی کار داخلی است. برخی از کارشناسان معتقدند که اگرچه تولید محصولات در خارج از کشور با هزینه‌های کمتر صورت می‌گیرد، اما این امر ممکن است باعث کاهش فرصت‌های شغلی برای نیروهای کار ایرانی شود. در مقابل، برخی استدلال می‌کنند که انتقال تکنولوژی و ایجاد اشتغال در کشور میزبان نیز می‌تواند جنبه مثبت داشته باشد. از سوی دیگر، اصلاح الگوی کشت داخلی به عنوان یک راهکار مکمل مطرح شده است؛ به طوری که نمی‌توان از کشاورزان خواست محصولات پرآب‌بر را کنار بگذارند مگر اینکه جایگزینی مناسب مانند تولید در گلخانه‌ها یا استفاده از فناوری‌های نوین ارائه شود. در کنار چالش‌های اجرایی و لجستیکی، مسائل زیست‌محیطی و اقلیمی نیز می‌توانند نقش مهمی در موفقیت یا شکست طرح‌های کشاورزی فراسرزمینی ایفا کنند. کشورهایی که هدف سرمایه‌گذاری قرار می‌گیرند نیز ممکن است با مشکلات اقلیمی مانند خشکسالی، سیل یا تغییرات دما مواجه شوند که تأثیر مستقیمی بر عملکرد تولیدی و سودآوری طرح خواهد داشت. بنابراین، ارزیابی دقیق شرایط اقلیمی کشورهای میزبان و انعقاد قراردادهای بلندمدت با در نظر گرفتن ریسک‌های احتمالی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از منظر اقتصادی، بهره‌برداری از مزیت‌های مقایسه‌ای کشورهای هدف می‌تواند فرصت‌های جدیدی برای افزایش تعاملات تجاری و صادرات محصولات ایجاد کند. تولید مازاد در خارج از کشور و صادرات آن، علاوه بر تأمین نیازهای داخلی، می‌تواند به افزایش ارزآوری و ایجاد هاب‌های غذایی در سطح منطقه‌ای منجر شود. به همین دلیل، استفاده از کشاورزی فراسرزمینی می‌تواند علاوه بر مدیریت بحران منابع آبی، ابعاد اقتصادی و تجاری مثبتی نیز به همراه داشته باشد. با توجه به تمام مطالب مطرح شده، می‌توان نتیجه گرفت که در شرایط کنونی و با در نظر گرفتن بحران آب و تغییرات اقلیمی، کشاورزی فراسرزمینی به عنوان یک گزینه استراتژیک برای تأمین امنیت غذایی مطرح شده است. اگرچه چالش‌هایی نظیر مسائل لجستیکی، ریسک‌های قانونی و سیاسی و نگرانی‌های مربوط به اشتغال داخلی در این مسیر وجود دارد، اما با اتخاذ سیاست‌های جامع و ایجاد زیرساخت‌های لازم، می‌توان از مزایای این مدل بهره‌مند شد. اصلاح الگوی کشت داخلی و ارائه مشوق‌های مناسب به کشاورزان نیز از جمله اقدامات مؤثر در همسوسازی تولید داخلی با اهداف کلی تأمین امنیت غذایی به شمار می‌رود. در نهایت، هماهنگی میان دستگاه‌های دولتی، توجه به زیرساخت‌های حمل و نقل و انعقاد توافقات بلندمدت با کشورهای میزبان، از الزامات ضروری در اجرای موفقیت‌آمیز طرح‌های کشاورزی فراسرزمینی است. با سرمایه‌گذاری هوشمندانه و تدوین سیاست‌های حمایتی، می‌توان انتظار داشت که این مدل به عنوان یکی از استراتژی‌های کلیدی برای مقابله با بحران‌های آبی و تأمین محصولات غذایی در آینده مورد استفاده قرار گیرد. در این مسیر، کشاورزی فراسرزمینی نه تنها به عنوان یک راهکار اقتصادی، بلکه به عنوان یک ضرورت راهبردی در مواجهه با چالش‌های زیست‌محیطی و منابع طبیعی در سطح ملی محسوب می‌شود.

شناسایی ۳۵ هزار هکتار زمین جدید برای طرح‌های مسکن

عضو هیات مدیره سازمان ملی زمین و مسکن از شناسایی ۳۵ هزار هکتار زمین جدید برای طرح‌های مسکن در دولت چهاردهم خبر داد.

به گزارش زمان به نقل ازسازمان ملی زمین و مسکن، تقی رضایی شناسایی اراضی مستعد احداث مسکن در جهت پیشبرد سیاست‌های وزارت راه و شهرسازی را از اولویت‌های سازمان ملی زمین و مسکن عنوان کرد.

وی با بیان اینکه در دولت چهاردهم بیش از ۳۵ هزار هکتار زمین جدید شناسایی شده است، افزود: سازمان ملی زمین و مسکن همواره در تلاش است تا منابع جدیدی برای ساخت مسکن در کشور تامین کند.

رضایی تاکید کرد: سازمان ملی زمین و مسکن در اجرای قوانین بالادستی به‌ویژه برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، خود را موظف به تامین منابع جدید برای اجرای طرح‌های مسکن دولتی می‌داند. وی تصریح کرد: اجرای طرح نهضت ملی مسکن در دولت چهاردهم با قوت در حال پیگیری است.

نگاه روز

مشارکت عمومی–خصوصی؛ پل توسعه یا تله هزینه‌های پنهان؟

سجاد حیدرزاده

مشارکت عمومی–خصوصی با بهره‌گیری از تخصص و صرفه‌جویی ناشی از مقیاس، می‌تواند به بهبود ارائه خدمات عمومی و توسعه زیرساخت‌ها کمک کند. با این حال، طراحی ضعیف قراردادها و نبود رقابت در مذاکرات مجدد، چالش‌هایی است که می‌تواند منجر به افزایش هزینه‌ها و کاهش اثربخشی شود. نظارت دقیق و مدیریت حرفه‌ای قراردادها، شرط اصلی موفقیت این رویکرد است. برون‌سپاری ارائه خدمات عمومی، رویکردی است که می‌تواند از جنبه‌های گوناگون برای دولت و بخش خصوصی دارای آثار مثبت باشد. قراردادهای مشارکت عمومی خصوصی (Public-Private Partnership یا PPP) می‌توانند در تقویت زیرساخت‌ها و کاهش برخی از نگرانی‌های مرتبط با ارائه خدمات عمومی نقش مؤثری ایفا کنند. با این حال، تنظیم دقیق و کارشناسانه این قراردادها برای اطمینان از ارائه پایدار زیرساخت‌ها و خدمات ضروری، امری حیاتی است. این گزارش به بررسی مزایا و چالش‌های برون‌سپاری خدمات عمومی از طریق مشارکت عمومی خصوصی می‌پردازد تا تصویری جامع از این رویکرد ارائه دهد.

تنوع‌بخشی به منابع مالی دولت، انگیزه اصلی مشارکت عمومی–خصوصی

در بسیاری از کشورها، نقطه آغازین مشارکت عمومی خصوصی، تلاش برای تنوع‌بخشی به منابع مالی دولت‌ها است. مشارکت عمومی خصوصی می‌تواند به افزایش تأمین بودجه زیرساخت‌ها از طریق دریافت مبالغ از کاربران و بهبود بهره‌وری از دارایی‌ها کمک کرده و بدین وسیله جریان‌های درآمدی اضافی برای دولت ایجاد کند یا اینکه باعث کاهش هزینه های آن شود. به عبارت دیگر، این رویکرد به دولت‌ها این امکان را می‌دهد که با استفاده از منابع بخش خصوصی، پروژه‌های زیرساختی را اجرا کنند و در عین حال، فشار بر بودجه عمومی را کاهش دهند.

مزایای برون‌سپاری خدمات عمومی از دیدگاه اقتصاددانان

مطالعات متعددی به بررسی مزایای برون‌سپاری خدمات عمومی از طریق مشارکت عمومی خصوصی پرداخته‌اند. بر اساس مطالعه سازیر و همکارانش در سال ۲۰۱۸، این نوع مشارکت‌ها می‌توانند مزایای متعددی را به همراه داشته باشند که در ادامه به تفصیل شرح داده می‌شوند:

جستجوی تخصص؛ بهره‌گیری از دانش و مهارت بخش خصوصی

یکی از استدلال‌های اصلی در ادبیات اقتصاد برای توجیه برون‌سپاری، فقدان تخصص کافی در بخش عمومی است. سازمان‌های دولتی اغلب در مدیریت خدمات عمومی، فاقد تخصص لازم هستند و این امر می‌تواند آن‌ها را به سمت تمرکز بر کسب و کار اصلی خود، یعنی نظارت بر خدمات عمومی به جای ارائه مستقیم آن سوق دهد. در مقابل، بهره‌برداران خصوصی معمولاً متخصص هستند و از منافع ناشی از مقیاس و تجربه بهره‌مند می‌شوند. البته، این کمبود تجربه بخش عمومی در مقایسه با بهره‌برداران خصوصی، به اندازه دستگاه عمومی و همچنین پیچیدگی خدمات مورد نظر بستگی دارد.

اقتصاد مقیاس؛ کاهش هزینه‌ها از طریق تولید انبوه

مزیت صرفه‌جویی ناشی از مقیاس، یکی از مهم‌ترین دلایل برای پذیرش یک پیمانکار به عنوان ارائه‌دهنده خدمات عمومی است. با توجه به اینکه هزینه متوسط عرضه هر محصول یا خدمت، وابسته به میزان تولید آن دارد، برون‌سپاری فعالیت به یک متخصص که چندین مشتری داشته و از مزیت اقتصاد مقیاس بهره‌مند باشد، می‌تواند با کاهش هزینه متوسط تولید، موجب ارائه خدمات با قیمت رقابتی شود. با این حال، باید توجه داشت که این مزیت در شرایط زیر منتفی خواهد شد: الف–انحصارگر بودن نهاد عمومی: اگر نهاد عمومی در موقعیت انحصارگر باشد، نیازی به برون‌سپاری برای بهره‌مندی از اقتصاد مقیاس نخواهد داشت. ب– مستلزم ایجاد دارایی‌های خاص بودن برون‌سپاری: اگر برون‌سپاری فعالیت، مستلزم ایجاد دارایی‌های خاص باشد، مزیت صرفه‌جویی ناشی از مقیاس کاهش می‌یابد. در صورتی که سرمایه‌گذاری‌ها و تخصص مورد نیاز برای انجام یک فعالیت خاص در اختیار باشد، مزایای برون‌سپاری دیگر موضوعیت نخواهد داشت، چرا که توسعه مهارت‌های جدید و صرفه‌جویی ناشی از مقیاس در درون سازمان نیز قابل تحقق خواهد بود. ارائه خدمات عمومی در خود سازمان (مدیریت عمومی مستقیم) که قرار است جایگزین برون‌سپاری ارائه خدمات شود، به خوبی صرفه‌جویی ناشی از مقیاس در مشارکت عمومی خصوصی نیست. بهره‌بردارانی که در چندین بازار حضور دارند، می‌توانند از صرفه‌جویی ناشی از مقیاس بهره‌مند شوند، در حالی که دستگاه عمومی تنها در یک بازار عمل می‌کند، مگر اینکه سطح خروجی بهینه (فراتر از هزینه متوسط باشد) کم باشد یا اندازه بدنه دولت به اندازه کافی بزرگ باشد تا قادر به تحقق بخشیدن صرفه‌جویی ناشی از مقیاس باشد. بنابراین، مزایای قراردادها با بیرون زمانی قوی‌تر و مستحکم‌تر هستند که ارزش سرمایه‌گذاری مورد نظر قابل توجه باشد (به‌خصوص در مورد ساخت و نوسازی) و همچنین سرمایه‌گذاری‌ها خیلی خاص نباشند. وجود صرفه‌جویی ناشی از مقیاس این‌چنینی می‌تواند شهرداری‌ها را تشویق به سیاست خریداری خودشان و مدیریت خدمات عمومی خودشان در گسترش همکاری با سازمان‌ها کند. بهره‌برداران خصوصی معمولا در مقیاس بسیار بزرگ فعالیت می‌کنند تا از منافع ناشی از مقیاس بهره‌مند شوند.

اقتصاد تجربه؛ بهبود فرآیندها از طریق انباشت دانش

برخی از فعالیت‌ها به شرکت‌ها این امکان را می‌دهند که از منافع اقتصادی حاصل از انباشت تجربه کارکنان و سازمان خود در برابر مشکلاتی که در طی زمان با آن مواجه بوده‌اند، بهره‌مند شوند. این اثر تجربه منجر به بهبود فرآیندهای مرتبط با امر برون‌سپاری و به طور کلی کاهش هزینه‌های بهره‌برداری می‌شود. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که تجربه بیشتری در ارائه خدمات عمومی دارند، می‌توانند فرآیندهای خود را بهبود بخشیده و هزینه‌ها را کاهش دهند.

صرفه‌جویی ناشی از تنوع تولید، هم‌افزایی و کاهش هزینه‌ها

برون‌سپاری ارائه یک خدمت یا تولید یک کالا به یک شرکت تخصصی که در چندین بازار فعالیت می‌کند، می‌تواند جالب باشد و در عین حال منافعی ناشی از اقتصاد مقیاس به همراه داشته باشد. همین قرارداد برون‌سپاری می‌تواند به یک بهره‌بردار منعقد شود که چندین کالا و خدمت مختلف ارائه می‌کند و از صرفه‌جویی ناشی از تنوع تولید بهره‌مند باشد. برخی فعالیت‌ها در شرایطی که نیاز به تخصص مکمل و مشابه دارند، می‌توانند هم‌افزایی ایجاد کنند و بهره‌بردار را قادر سازند هزینه‌های خود را کاهش دهد. صرفه‌جویی ناشی از تنوع تولید ممکن است برآمده از این حقیقت باشد که برای دو فعالیت مختلف از منابع مجزا یکسان (مانند تجهیزات تولید) استفاده می‌شود و در این موارد می‌توان فعالیت تحقیق و توسعه (R&D) را به اشتراک گذاشت یا اینکه این اشتراک‌گذاری در چارچوب یک برند صورت گیرد. در چنین مواردی، بسیار شبیه به اقتصاد مقیاس هستند.

جستجوی انگیزه‌ها؛ رقابت، مدیریت انگیزشی و تقسیم ریسک

در ادبیات اقتصادی، علاوه بر دلایل فنی که تاکنون برای درک مزایای برون‌سپاری ذکر شد، به دلایل دیگری که مربوط به مسائل مدیریتی است نیز اشاره شده است. توجیه برون‌سپاری می‌تواند ناشی از این باشد که انگیزه‌های بیشتری برای بهبود عملکرد و کاهش هزینه‌ها ایجاد کند، زیرا شرکت‌های خصوصی به دنبال حداکثر کردن سود خود هستند.

چالش‌های «مشارکت عمومی–خصوصی» موانع و راهکارها

توسعه مناسبات مشارکت عمومی خصوصی در واقعیت با چالش‌هایی مواجه است. احساس نیاز دولت به توسعه پروژه‌ها بدون هزینه عمومی منجر به قراردادهای با طراحی ضعیف شده و در نهایت تحویل پروژه‌ها خالص ارزش فعلی (NPV) مثبت نخواهد داشت. مذاکرات مجدد به دور از انظار عموم اجتناب‌ناپذیر است که به طور مستقیم ناشی از عدم آمادگی مقامات دولتی است.این مذاکرات مجدد در طی دوره قرارداد رخ می‌دهد، به این معنی که تنها یک قیمت وجود دارد که توسط شرکت بخش خصوصی ارائه می‌شود، بدون اینکه رقابت وجود داشته باشد، حاشیه سود بیش از بازار رقابتی ایجاد می‌شود. این کژرفتاری گاهی اوقات از شرکت‌هایی که برای انعقاد قرارداد رقابت می‌کنند انتظار می‌رود. در بسیاری مناقصه‌ها از بنگاه‌هایی که پیشنهادات خود را در سطوح قیمتی پایین ارائه می‌کنند، انتظار می‌رود که طی مذاکرات مجدد به سطوح سودآوری مطلوب خودشان برسند.

Alborz.payam@gmail.com